

Реформа Економічного та монетарного союзу

Внаслідок глобальної фінансово-економічної кризи деякі країни Європи в минулих роках потрапили в складне фінансове становище. Причинами цього були відсутність структурних реформ, слабка конкурентоспроможність, нераціональна бюджетна політика та недостатнє регулювання фінансових ринків. Внутрішня вартість (квота інфляції) та зовнішня вартість євро (обмінні курси) залишалися у кризові роки стабільними, але функціональна спроможність монетарного союзу потрапила під значний тиск. Для забезпечення тривалої стабільності євро-зони було ухвалено проведення далекосяжних заходів:

I. Новий бюджетний нагляд: Фіскальний договір та нові бюджетні положення Пакту про стабільність і зростання спрямовані на скорочення та обмеження державної заборгованості країн-членів, а також на те, щоб у майбутньому повністю уникнути структурних дефіцитів. З метою контролю країни-члени мають регулярно звітуватися в рамках «Європейського семестру» перед Європейською Комісією.

II. Нове економічне управління: Спільна стратегія зростання, Пакт про стабільність і зайнятість та Пакт «Євро-Плюс» повинні посилити конкурентоспроможність країн євро-зони. Процедура запобігання та корекції економічного дисбалансу сприятиме в майбутньому координації та нагляду за економічною політикою.

III. Регулювання фінансового ринку: на основі національних, європейських та світових заходів регулювання фінансового ринку він отримує нові рамкові умови, завдяки яким фінансове господарство знову почне виконувати функцію обслуговування реальної економіки.

IV. Механізми стабілізації: Щоб швидко впоратися з кризовими ситуаціями, поруч з Європейським стабілізаційним механізмом (ESM) та тимчасовою захисною парасолькою (EFSF, EFSM) існують дієві допоміжні механізми.

Заходи, спрямовані на тривалу стабілізацію євро

Стабільні Бюджети	Стабільна економіка	Стабільні фінансові ринки
Новий бюджетний нагляд	Нове економічне управління	Регулювання фінансового ринку
• Фіскальний договір • Пакт про стабільність і зростання • Європейський семестр	• Європа 2020 • Пакт Євро-Плюс • Процедура економічного нагляду	• Відповідальність • Справедливість • Стабільність системи • Нагляд • Прозорість
Механізми стабілізації • Європейський стабілізаційний механізм (ESM) • Європейський Фонд фінансової стабільності (EFSF) • Європейський механізм фінансової стабільності (EFSM)		

Нове економічне управління в ЄС

Криза суверенної заборгованості в окремих країнах ЄС продемонструвала потребу в підвищенні конкурентоспроможності Союзу та його членів, а також у попередженні хибних вивертів у розробці економічної політики в майбутньому. Для цього Державами-членами ЄС була запроваджена серія нових механізмів управління економічною політикою.

Стратегія розвитку «Європа-2020» визначає цілі, спрямовані на посилення розвитку та покращення працевлаштування. У відповідності до Пакту «Євро-плюс», Держави-члени щорічно зобов'язуються вживати конкретні заходи для досягнення цих цілей. Розроблено новий механізм макроекономічного контролю, покликаний виявляти та, за необхідності, виправляти небажані тенденції. Усі ці заходи об'єднані в єдиному циклі координації, який називається «Європейський семестр».

Стратегія розвитку «Європа-2020»

На своєму саміті в липні 2012 р. голови держав та урядів держав-членів ЄС розробили проект стратегії розвитку, покликаної забезпечити, аби ЄС вийшов із кризи ще сильнішим. За період до 2020 року це мало б перетворити ЄС на високотехнологічну, сталу та інклюзивну економічну зону з високими рівнями працевлаштування та продуктивності праці. Проектом стратегії визначені п'ять основних цілей:

- **Більше робочих місць:** збільшити відсоток працевлаштованого населення віком від 20 до 64 років з 69% принаймні до 75%.
- **Більше інновацій:** інвестувати 3% ВВП у науково-дослідницькі та дослідно-конструкторські роботи.
- **Більший захист клімату та перехід до сталого енергозабезпечення з відновних джерел:** досягти кліматичних цілей та цілей енергозабезпечення “20-20-20”, що передбачають скорочення викидів парникових газів не менш ніж на 20% порівняно з рівнями 1990 р., збільшення питомої ваги відновних джерел енергії в кінцевому енергоспоживанні до 20%, та підвищення на 20% енергоефективності.
- **Більше освіти:** скоротити відсоток тих, хто припинив шкільне навчання, з поточних 15% до 10%; також збільшити відсоток населення у віковій групі між 30 та 34 роками, що отримало вищу освіту, з 31% до принаймні 40%.
- **Зменшення бідності:** скоротити кількість тих, хто знаходиться на межі бідності, принаймні на 20 мільйонів.

Основні ініціативи для досягнення цілей

Для сприяння в досягненні зазначених цілей та виконання стратегії розвитку «Європа-2020» на рівні ЄС та окремих його держав-членів розроблені численні заходи. Зокрема, цей процес підтримуватиметься сімома основними ініціативами на рівні ЄС:

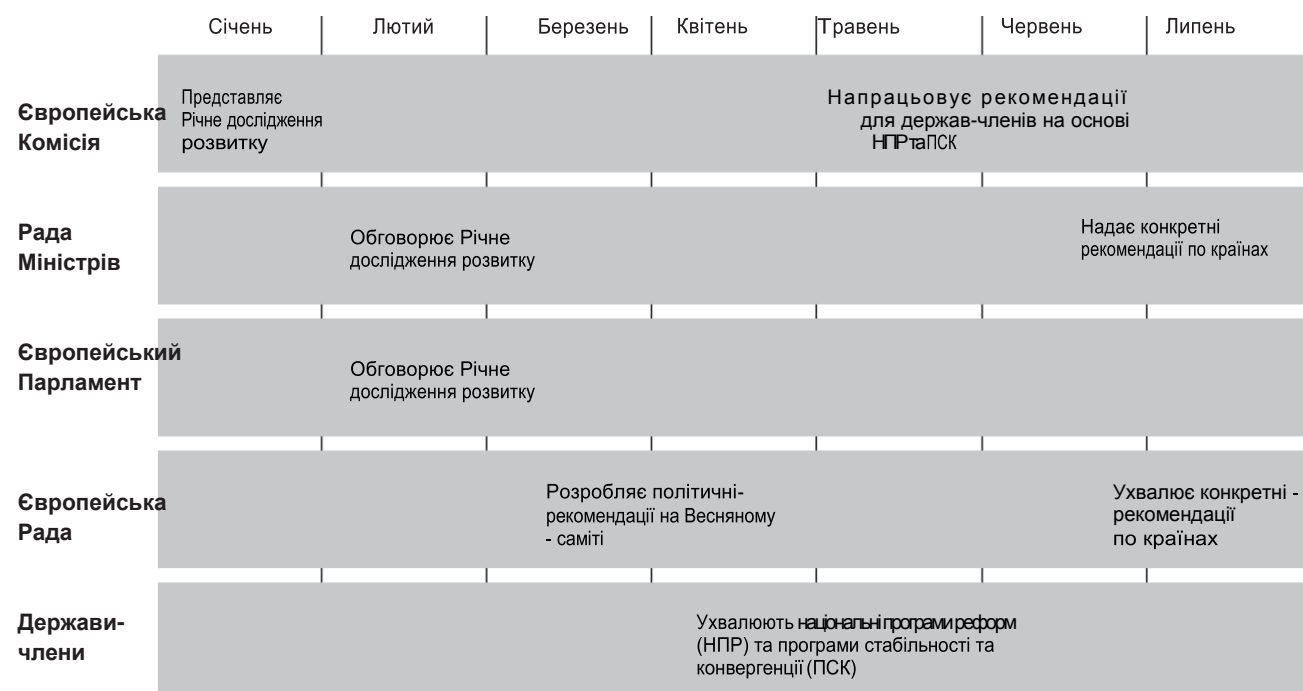
- **Інноваційний Союз:** покращення базових умов та доступу для фінансування дослідницької та інноваційної діяльності.
- **Молодь на марші:** покращення ефективності діяльності освітніх систем та сприяння виходу молоді на ринок робочої сили.
- **Цифровий порядок денний для Європи:** прискорення поширення високошвидкісного Інтернет-доступу та використання переваг єдиного цифрового ринку для домогосподарств та компаній.
- **Ресурсоефективна Європа:** сприяння відмежуванню економічного зростання від використання ресурсів, підтримка переходу до економіки з низьким рівнем споживання вуглеводнів, збільшення використання відновних джерел енергії, модернізація транспортної галузі та сприяння енергоефективності.
- **Промислова політика для ери глобалізації:** поліпшення умов підприємництва (зокрема, для МСП) та формування міцної, сталої та глобально конкурентоспроможної промислової бази.
- **Порядок денний для нових навичок, вмінь та робочих місць:** модернізація ринків робочої сили, інтенсифікація трудової участі та покращення співвідношення між пропозицією робочої сили та попитом на неї.
- **Європейська платформа проти бідності:** забезпечення суспільного та територіального згуртування.

Європейський семестр

Ухвалений Європейською Радою у червні 2010 р. «Європейський семестр» є циклом координації фінансової та економічної політики, а також політики щодо працевлаштування. Ідея полягає у розвитку комунікації між національними урядами та ЄС та у здійсненні внеску у необхідні реформи фінансової та економічної політики. У минулому координація економічної політики згідно з Пактом стабільності та зростання була відокремленою від координації економічної політики згідно зі стратегією «Європа-2020». Зараз ці дві сфери гармонізовані й тимчасово узгоджені. Вони доповнюватимуться новою процедурою макроекономічного контролю та Пактом «Євро-плюс».

«Європейський семестр» відповідає визначеному шестимісячному циклу, що починається на початку кожного року. Держави-члени отримують основні настанови та рекомендації, котрі, як очікується, вони мають враховувати у своїх національних бюджетних процедурах. ЄС, у свою чергу, може завчасно реагувати на події у державах-членах. Це забезпечує більш профілактичний характер координації та контролю за бюджетною та економічною політиками в ЄС. Уперше «Європейський семестр» був запроваджений у 2011 р.

Європейський семестр

Пакт «Євро-плюс»

Для подальшого зміцнення та координації економічної основи економічного та валютного союзу, а також з метою покращення узгодженості та координації розробки економічної політики між державами-членами, голови держав та урядів держав зони євро у березні 2011 року ухвалили Пакт «Євро-плюс».

Окрім країн зони євро, до Пакту також приєдналися Болгарія, Данія, Латвія, Литва, Польща та Румунія. Пакт є відкритим для приєднання також інших Держав-членів ЄС.

Пакт «Євро-плюс» покликаний сприяти розвитку у державах-членах Пакту, а також зближенню економічних умов у різних країнах на вищому рівні. Пакт спрямований головним чином на заходи та діях, що належать до національної компетенції держав-членів, зокрема, стосовно:

- ... підвищення конкурентоспроможності;
- ... значного покращення працевлаштування;
- ... забезпечення довгострокової сталості державних фінансів; та
- ... укріплення фінансової стабільності.

Договір для розвитку та працевлаштування

На засіданні Європейської Ради, що відбулося 28 та 29 червня 2012 р., голови держав та урядів уклали договір, в рамках якого вони домовилися про додаткові заходи задля сприяння розвитку, інвестиціям та працевлаштування, а також про підвищення конкурентоспроможності Європи. Головною складовою є мобілізація коштів на підтримку національного розвитку в розмірі 120 млрд. євро (що дорівнює майже 1% валового національного доходу ЄС).

Учасники погоджуються стосовно щорічних національних заходів у формі добровільних зобов'язань з метою досягнення цілей, визначених ними для впровадження впродовж наступних дванадцяти місяців.

Ці зобов'язання мають бути якомога більш конкретними та придатними до кількісної оцінки, а також мають бути орієнтовані відносно випробуваних та перевірених процедур в інших державах-членах. Національні програми реформ (НПР) та Програми стабільності та конвергенції (ПСК) мають включати в себе звіти про впровадження цих заходів. Ці програми оцінюватимуться Європейською Комісією, Європейською Радою та Єврогрупою в якості складової «Європейського семестру».

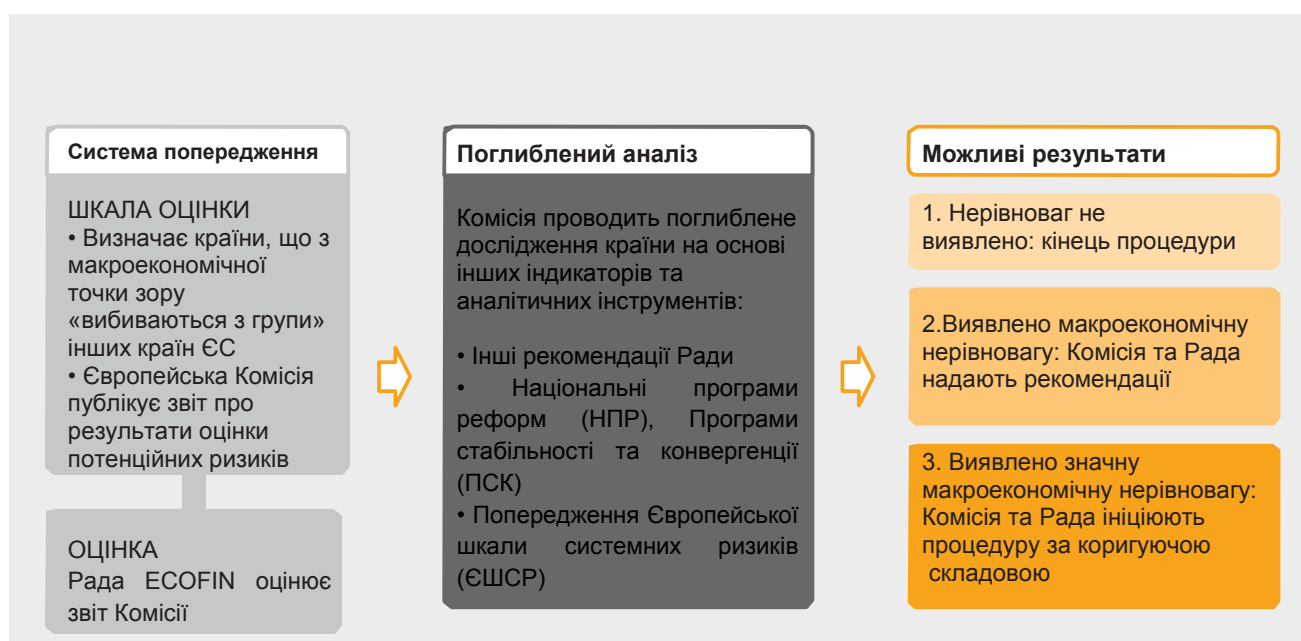
Жодна країна не може бути примушена до фактичного виконання узгоджених заходів, але затвердження Пакту «Євро-плюс» на рівні голів держав та урядів забезпечує значний тиск щодо виконання взятих зобов'язань. Більше того: Пакт демонструє готовність держав-членів, які є його учасниками, до інтенсифікації координації національних політик.

Механізм макроекономічного контролю

До цього часу системної процедури моніторингу розробки економічної політики Держав-членів ЄС поза межами бюджетної сфери не існувало. Також не спостерігалось досить адекватної та ефективної протидії негативним тенденціям. При цьому невирішені структурні проблеми та слабкості у міжнародній конкурентоспроможності здатні створювати значну макроекономічну напругу та нерівновагу, що, у свою чергу, може нести ризики для стабільності єврозони та ЄС в цілому.

Враховуючи ці обставини, ЄС створив процедуру уникнення та коригування макроекономічних нерівноваг. Ця процедура спрямована на визначення вже на ранньому етапі негативних «аномалій» в економічній політиці держав-членів та своєчасну протидію «хибній» економічній політиці. Процедура є складовою «Європейського семестру» й включає в себе систему завчасного попередження (яка описується як запобіжна складова) та процедури виправлення серйозних негативних тенденцій (відомі як коригуюча складова).

Система завчасного попередження механізму макроекономічного контролю

Запобіжна складова механізму макроекономічного контролю

Система завчасного попередження призначена для визначення макроекономічних ризиків у Державах-членах ЄС на ранньому етапі. Для визначення ступеню значущості існуючих чи потенційних нерівноваг між державами-членами та їхнього можливого негативного впливу на функціонування економічного та валютного союзу використовується широкий спектр індикаторів (який називають шкалою оцінки). Якщо система видає попередження щодо певної держави-члена, країна піддається поглибленому експертному аналізу. Якщо аналіз вказує наявність чи невідворотність певної шкідливої нерівноваги, держава-член, в якій ця нерівновага виявлена, отримує рекомендації з реагування на виявлені проблеми.

Шкала оцінки

Шкала оцінки застосовується для виявлення негативних тенденцій у Державах-членах ЄС, здатних призводити до небезпечних макроекономічних нерівноваг у ЄС. Приклади негативних тенденцій включають в себе випадки «перегріву» національної економіки, збільшення обсягу кредитів чи підвищення цін на нерухомість. Шкала оцінки містить конкретні порогові значення цих індикаторів. Якщо індикатор країни є меншим або більшим за таке порогове значення, проводиться перевірка з метою визначення ступеню ризику та (за необхідності) проводиться поглиблений аналіз.

Шкала оцінки в рамках механізму макроекономічного контролю

Індикатори нерівноваг	Порогове значення
• Сальдо платіжного балансу (ковзаючий середній показник за три роки у відсотках до ВВП)	• дефіцит > 4% • надлишок > 6%
• Чисті міжнародні активи (% ВВП)	• нижче 35%
• Зменшення частки експортного ринку (за 5 років)	• більш ніж на 6%
• Збільшення видатків на робочу силу в перерахунку на одиницю продукції (за 3 роки)	• більш ніж на 9%
• Коливання реального ефективного обмінного курсу (за 3 роки)	• вище 5%
• Недержавний борг (% ВВП)	• вище 160%
• Державний борг (% ВВП)	• вище 60%
• Кредитні потоки в недержавному секторі (% ВВП)	• вище 15%
• Річне підвищення цін на нерухомість (відносно цін споживчого ринку)	• вище 6%
• Середній показник безробіття (ковзаючий середній показник за 3 роки)	• вище 10%
• Коливання реального ефективного обмінного курсу (за 3 роки)	• вище 16,5%

Коригуюча складова механізму макроекономічного контролю

Якщо аналіз демонструє наявність особливо серйозної нерівноваги (що змушує до висновку про можливі негативні наслідки для інших країн та ЄС в цілому), виконується процедура, передбачена коригуючою складовою. Ця процедура зобов'язує державу-члена виправити нерівновагу шляхом вжиття відповідних коригуючих заходів; вона є подібною до заходів боротьби з дефіцитом бюджету в рамках процесу бюджетного моніторингу. Якщо країна зони євро не виконує своїх зобов'язань – наприклад, не вживає відповідних контр-заходів – на неї можуть накладатися фінансові штрафні санкції.

Нове економічне управління ЄС

- Низка криз, що слідують одна за одною, оголила слабкі місця управління економікою ЄС. Процедури, що існували до цього часу, не змогли запобігти нерівномірному розвитку економіки країн-членів та послідовному послабленню міжнародної конкурентоспроможності деяких країн. За допомогою нових механізмів економічного управління ці слабкі місця мають бути усунені.
- Стратегія зростання «Європа 2020» спрямована, серед іншого, на те, щоб країни-члени виходили посиленими з криз, і Європейський Союз ставав раціональною, сталою та інтегративною економічною зоною з високим рівнем зайнятості та продуктивності.
- Для досягнення цілей стратегії зростання та посилення економічної основи Економічного та монетарного союзу, країни євро-зони та інші країни-члени ЄС ухвалили Пакт про посилення конкурентоспроможності. У рамках Пакту Євро-Плюс вони зобов'язуються проводити кожного року відповідні заходи на національному рівні.
- Крім того, була запроваджена нова процедура запобігання та корекції економічних дисбалансів. Завдяки цій процедурі ЄС може раніше, ніж дотепер, розпізнавати хибний розвиток і надавати рекомендації з проведення заходів, спрямованих на зменшення шкідливих дисбалансів. У разі невиконання цих рекомендацій, країнам євро-зони загрожують штрафні санкції.
- Єдиний координаційний цикл – «Європейський семестр» - тепер краще поєднує елементи економічного управління з елементами бюджетного нагляду. Європейська Комісія раніше, ніж дотепер, надає свої рекомендації, які, таким чином, можуть легше враховуватися в національних бюджетних процедурах та при ухваленні економіко-політичних рішень.